

обучения дошкольников, младших школьников, будущих учителей музыки; отмечено неоспоримое влияние колыбельных на состояние и настроение малыша; сделан вывод о колыбельных песнях как средстве воспитания у детей и юношества уважения к культурному наследию своей страны.

Ключевые слова: Галина Исаенко, творчество, жанр, колыбельные.

Summary

Variety of genres of creative palette of Halyna Isayenko: lullabies Semchakevych S.L.

The author of the article, analyzing the researches both of young scientists, and the works of famous Podillia region specialists in literature, analyses the variety of genres of poetic heritage of the prominent Podillia region dweller – Halyna Yosypivna Isayenko (1941 - 2012), the author of 40 poetic collections and prose books, outlines the diversity of genre palette of creative aspirations of the master of word, paying attention to lullabies, as one of the most ancient genres of folk literature; proves the originality of individual author manner of Podillia region poetess; offers examples of her individual music motives, based on the words of Isayenko's lullabies. As the epigraph to the article the author's quatrain was used, written as reference to the acquaintance with the creative work of unique Podillia region poetess; the relation of created lullabies with the folk genre has been defines through the analysis of the poetics of the works: vocabulary, artistic tropes, poetic means, specificity of sound-rhythmic coverage of works, their melody; emphasis on creative analysis of artists of works of Halina Isayenko as well as their implementation into the educational process of preschool children, junior schoolchildren and future music masters has been analyzed; absolute influence on the mood and the state of a small child has been determined; it was concluded that lullabies are the means for evoking respect to cultural heritage for the native country on children and young people.

Key Words: Halyna Isayenko, creative activity, genre, lullabies.

УДК 371. 134 : 786. 2. 071. 4 (045)

Трифоненко Н.Б.,
старший викладач
Сергеева Л.О.,
старший викладач
(м.Хмельницький)

Набуття студентами виконавсько-інтерпретаційного досвіду в процесі індивідуального фортепіанного навчання. Музично-педагогічний аспект

В публікації висвітлюється музично-педагогічний аспект проблеми набуття майбутнім викладачем музики досвіду виконавської інтерпретації в процесі навчання в класі спеціального фортепіано. А також розкривається зв'язок виконавської інтерпретаційної діяльності з професійною компетентністю музиканта-педагога, оскільки потребує його особистої участі у різних видах діяльності: спів, гра на музичних інструментах, хорове диригування.

Визначено, що термін «інтерпретація» в контексті статті вживається в значенні пояснення, розкриття сенсу будь-чого, а також у значенні творчого виконання музичного, літературного твору або драматичної ролі. Інтерпретація твору мистецтва означає розкриття морального, філософського значення твору мистецтва у виконавській творчості. Сутність виконавсько-інтерпретаційної підготовки майбутнього викладача музики в класі спеціального фортепіано тлумачиться як розвиток їх фізичних (технічних) якостей, де важливе місце займає посилене тренування, в органічній єдності з художньою інтерпретацією.

Авторами статті акцентується, що цілеспрямоване формування у студентів-музикантів узагальнених навичок виконавської інтерпретації й уміння самостійно, креативно підійти до інтерпретації мистецьких творів в процесі індивідуального навчання в класі спеціального фортепіано сприятиме набуттю ними виконавсько-інтерпретаційного досвіду й удосконаленню підготовки до майбутньої професійної діяльності музичного педагога.

Ключові слова: інтерпретація, музично-виконавська інтерпретація, художня інтерпретація, виконавсько-інтерпретаційний досвід.

Постановка проблеми у загальному вигляді...Новий історичний етап, який переживає незалежна українська держава, пов'язаний зі значними соціально-ціннісними змінами, з перетвореннями в політичній, економічній та культурній сферах життя.

Збереження духовності української нації потребує підготовки нової генерації вчителів, зокрема, вчителів музики – педагогів-музикантів ХХІ ст., спроможних залучити молодь до глибинного пізнання й художнього спілкування з музичним мистецтвом.

Професія вчителя музики (симбіоз двох рівнозначних і взаємодоповнюючих компонентів – педагогічного і виконавського) передбачає діяльність, яка поєднує в собі розумово-практичні дії педагога, музикознавця й музичного виконавця. Втім, професійна компетентність музичного педагога найбільш яскраво виявляється через виконавсько-інтерпретаційну діяльність, оскільки потребує його особистої участі – чи то спів, гра на музичних інструментах, чи хорове диригування.

Не є секретом, що в практиці факультетів мистецтва вищих педагогічних закладів й до сьогодні не приділяється достатня увага вихованню виконавської культури студентів-музикантів, зокрема, формуванню і розвитку у них здатності до виконавської інтерпретації художньо-образного змісту музичних творів.

У тих випадках, коли викладачі все ж таки звертаються до питань інтерпретації, частіше всього це виражається лише у винесенні чисто зовнішньої виразності. До головного ж – пошуку активних емоцій, до обміркованого художньо-виразного виконання справа часто не доходить.

Отже, на даний період до числа однієї із найважливіших проблем музичної педагогіки в галузі фахової підготовки студентів слід віднести проблему набуття майбутнім викладачем музики досвіду виконавської інтерпретації.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано дослідження даної проблеми...

Проблема інтерпретації (перекладу та розуміння тексту) отримала свій розвиток в наукових розробках філософів (С.Кримського), естетів (М.Когана), музикознавців (О.Алексєєва, В.Медушевського, Е. Назайкінського, А.Сохора) та багатьох інших.

У дослідженнях Б.Яворського, С.Скребкова, К.Мартінсена, Ю.Кочнева, В.Москаленка, О.Катрич та інших неодноразово робились спроби типологізувати виконавську інтерпретацію, підійшовши до розв'язання цієї складної проблеми з різних сторін, зокрема, з позиції співвіднесення об'єктивного стилю композитора та його суб'єктивного бачення інтерпретатором, взаємозв'язку стилю з колективним та індивідуальним творчим мисленням тощо.

Проблеми впливу специфічних рис особистості на його інтерпретаційну діяльність побіжно торкалися дослідники у галузі виконавства, зокрема, К.Ігумнов, Г.Нейгауз, А.Рубенштейн, С.Савшинський, О.Віцинський та інші.

Певна увага проблемі виконавської інтерпретації приділяється також у науково-педагогічних дослідженнях сучасних музичних педагогів (Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Щолокова та інші). Однак у сучасному музикознавстві й досі не існує єдиної універсальної типології, здатної охопити всі аспекти виконавської інтерпретації, а питання набуття й удосконалення студентами-музикантами виконавсько-інтерпретаційного досвіду в процесі навчання в спеціальних інструментальних класах (фортепіано) й сьогодні потребують особливої уваги й подальшого інтенсивного розвитку.

Формулювання цілей статті... Спираючись на дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців, автор статті ставить за мету надати окремі пропозиції щодо набуття студентами досвіду виконавської інтерпретації в процесі індивідуального фортепіанного навчання.

Виклад основного матеріалу... Поняття «інтерпретація» використовується в різних наукових сферах, зокрема, в математиці, в логіці, в природознавчих науках, і в кожній із них має специфічні смислові відтінки. В широкому розумінні «інтерпретація» означає тлумачення, переклад, розкриття сутності, пояснення смислу якогось висловлювання, тексту, вчення і припускає посередництво інтерпретатора між текстом (в широкому сенсі – певним явищем культури) і тим, хто цей текст сприймає. В таких видах мистецтва як музика, театр, кінематографія, телебачення необхідним є виконавець.

Питання про те, що визначає специфіку виконавського мистецтва, зберігає свою гостроту, тому нам і нині здається цікавим осмислення виконавського виду творчої діяльності взагалі, та інтерпретації в музично-педагогічній діяльності зокрема.

Стосовно мистецтва термін «інтерпретація» вживається в значенні пояснення, розкриття сенсу будь-чого, а також у значенні творчого виконання музичного, літературного твору або драматичної ролі, тобто, інтерпретація твору мистецтва означає як пояснення його дослідником, критиком, істориком, розкриття морального, філософського значення твору мистецтва в теоретичній формі, так і актуалізацією раніше створеного твору у виконавській творчості [4, 231].

У музикознавстві поняття «інтерпретація» трактується як пояснення: художнє тлумачення виконавцем музичного твору, розкриття ідейно-образного змісту музики виразними і технічними засобами виконавського мистецтва і взагалі як активний творчий процес, в якому воля композитора повинна стати власною волею інтерпретатора, а сила інтерпретації вимірюється плідністю поєднання художнього і технічного, її цінністю і змістовністю [3, с.38].

Слід зазначити, що поняття «інтерпретація» стали застосовувати у музикознавстві раніше, ніж у теорії інших мистецтв, а саме у XIX ст., і використовувалось воно у художній критиці поряд із терміном «виконання». Як «інтерпретація», так і «виконання» означали конкретний варіант художнього твору, відтворений виконавцем в акті публічного виступу: обидва терміни розуміли як те, що відзвучало в процесі живого інтонування на інструменті, або за допомогою людського голосу.

Пізніше, слідом за визначенням своєрідності суттєвого змісту, що закріпився за терміном «інтерпретація» і «виконавство», у художній критиці з'явилося розгалуження цих понять. Їх суть полягала в тому, що слово «виконання», як і до того означало продукт виконавської діяльності, тоді як «інтерпретація» – лише частину цього процесу, а саме: творчу суб'єктивну сторону виконання [5, 67].

Зазначимо, що ціннісною ознакою музичної виконавської інтерпретації є художність. Вона як інтегральне явище є раціональною сутністю ознак, властивостей, характеристик і структурних елементів, за допомогою яких музика виявляється як суспільна свідомість і мислення, як засіб пізнання і відображення дійсності, як художня форма і художній зміст, як художній процес і художній образ, що викликає у слухачів образні уявлення, інтелектуальну реакцію, асоціативне мислення, уяву, фантазію, натхненність, пробуджує почуття та емоції, естетичні переживання; несе конкретну образну інформацію, виступає об'єктом пізнання, приносить естетичну насолоду. Художність – це потенціал твору, а не об'єктивна реальність, і фіксується та здійснюється вона тільки у процесі художньо-інтерпретаційного виконання.

Отже, художня інтерпретація передбачає глибоке проникнення в зміст музичного твору, виявлення ціннісного ставлення до музики, відтворення набутого досвіду в усій його цілісності. Невід'ємною складовою досвіду, зокрема, виконавсько-інтерпретаційного, є вміння, що зумовлюють здатність виконувати певні дії. Досвід виконавської інтерпретації – це сукупність умінь та навичок, які безпосередньо впливають на продуктивність процесу професійної діяльності. Знання виступають особливою формою духовного засвоєння результатів пізнання процесу відображення дійсності виконавцем, шляхом глибокого усвідомлення авторської концепції.

Навички – це дії, складові частини яких у процесі формування виконавської інтерпретації стають автоматичними на основі застосування знань про відповідний спосіб дій шляхом цілеспрямованих вправлянь. На відміну від навичок, вміння характеризуються як готовність до свідомих і точних виконавських дій. У становленні художньої інтерпретації вміння як складний процес аналітико-синтетичної діяльності кори великих півкуль головного мозку зумовлюють створення і закріплення асоціації між завданням, необхідним для його виконання, та застосуванням знань на практиці.

Формування умінь художньої інтерпретації має такі стадії: «ознайомлення з музичним твором, усвідомлення його змісту», «опанування драматургії твору», «самостійне виконання музичної концепції» [6, 170].

Таким чином, сутнісною характеристикою виконавсько-інтерпретаційної майстерності виступають художньо-інтерпретаційні вміння виконавця, що відображають рівень його образного сприймання, культури почуттів, естетичних ідеалів і смаку та творчих здібностей.

Вивчаючи проблему музично-виконавської інтерпретації теоретично та на практиці, ми переконались, що оволодіння студентами-музикантами мистецтвом художньо-інтерпретаційного виконання – це складний, розгорнутий у часі процес, який традиційно відбувається у спеціальних класах (зокрема фортепіано) і має свої специфічні особливості.

Якщо вивчення будь-яких освітніх дисциплін розвиває, перш за все, теоретичне мислення і передбачає опанування конкретних фактів, понять, формул тощо, тобто знань, систематизованих до логіки певної науки, то мистецькі твори пропонують художні образи, які безпосередньо звернені до сенсорної сфери, емоцій та почуттів людини і спрямовані на те, щоб примусити її співчувати та переживати. Причому духовні цінності сприймаються не як щось надособистісне, а як здобуток власного творчого досвіду. У такий спосіб стимулювання емоційних реакцій заповнюється розвитком креативності суб'єкта навчання.

Сутність виконавсько-інтерпретаційної підготовки майбутніх викладачів музики в класі спеціального фортепіано слід тлумачити як розвиток їх фізичних (технічних) якостей, де важливе місце займає посилене тренування в органічній єдності з художньою інтерпретацією.

Основою в набутті студентами-музикантами виконавсько-інтерпретаційного досвіду, тобто досвіду створення цікавої, неповторної, виключно індивідуальної виконавської інтерпретації, мають слугувати обґрунтовані поради і рекомендації викладача спеціального класу (фортепіано) з наступних питань:

1. Оволодіння ритмічною стороною виконання. Так, ритм визначається як пульс «зародження» інтерпретації музики і тому студент має оволодіти умінням правильно розпоряджатися звуком у часі.

2. Засвоєння динаміки сприяє досягненню виразного виконання музичного твору. Динамічні відтінки – надзвичайно важливий компонент художнього образу, адже завдяки динаміці звучання єдиний ритмічно-інтонаційний матеріал має різний характер виразності. Отже, завдання студента полягає в тому, щоб точно знайти міру гучності та її співвідношення, що сприятиме переконливості, рельєфності, правдивості створеного музичного образу.

3. Осмислення закономірностей фразування як засобу створення індивідуальної манери виконання. Фразування – один із важливих засобів вираження художнього образу музичного твору. Саме воно синтезує виразальні засоби – динаміку, агогіку, тембр, штрихи тощо. Студенти мають навчитись правильно фразувати нотний текст, адже викривлення природності фразування завдає шкоди змісту твору, спотворює його.

4. Відтворення художнього змісту неможливе також без опанування студентом специфікою звуковидобування на клавішному інструменті, зокрема, «туше».

5. Технічна досконалість є основою впевненого опанування студентом механізмом гри на фортепіано. Проте не слід забувати, що робота над оволодінням техніки гри на фортепіано завжди повинна проводитись заради музики, тобто так, щоб у свідомості студента-виконавця були нероздільні зміст-настрій музики (виражений в тих чи інших деталях тексту) і технічні прийоми, за допомогою яких можливо цей зміст втілити [2, с.38].

Якщо уявна звукова картинка буде виразною, «пальці повинні і будуть їй підкорятися» [1, с.58]. Отже, розвиток у майбутніх вчителів музики технічних умінь та навичок в процесі індивідуального навчання має здійснюватись послідовно: від слухового образу через моторику до технічно досконалого та артистичного втілення музичних творів в реальне звучання.

Висновки... Таким чином, цілеспрямоване формування у студентів-музикантів узагальнених навичок виконавської інтерпретації й уміння самостійно, креативно підійти до інтерпретації мистецьких творів в процесі індивідуального навчання в класі спеціального фортепіано сприятиме набуттю ними виконавсько-інтерпретаційного досвіду й удосконаленню підготовки до майбутньої професійної діяльності музичного педагога.

Список використаних джерел і літератури:

1. Гофман Є. Ответы на вопросы о фортепианной игре / Є. Гофман. – М.: Гос. муз. изд-во, 1961. – С.58 – 84.
2. Жукова Н. А. Виконавське мистецтво: особливості художньої інтерпретації / Н.А.Жукова // Наукові записки. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. – К.: НПУ ім. М.Драгоманова, 2001. – С. 38.
3. Кременштейн Б.Л. Воспитание самостоятельности учащихся в классе специального фортепиано / Б. Л. Кременштейн. – М: Музыка, 1966. – 38 с.
4. Музыкальная энциклопедия. Т.2. / [гл.ред. Келдыш Ю]. – М: Сов. Энциклопедия, 1974. – С. 231.
5. Мазепа В. И. Художественная деятельность. Проблема субъекта и объективной детерминации / В. И. Мазепа. – К.: Наукова думка, 1980. – С. 67.

6. Щолокова О.П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя: монографія / О.П. Щолокова. – К.: КДПУ, 1996. – 170 с.

Транслітерований список літератури:

1. Hofman Ye. Otvety' na voprosy' o fortepiannoј igre. Moskva: Gos. mus izd – vo, 1961. – pp. 58- 84.
2. Zhukova N. A. Vykonavske mystetstvo: osoblyvosti khudozhnoi interpretaciyi // Naukovi zapysky. Religieznavstvo. Kulturologia. Filosofia. – Kyiv, NPU im. M. Dragomanova, 2001, pp.38.
3. Kremenshtejn B. L. Vospitanie samostoiatelnosti uchashhixsia v klasse specialnogo fortepiano. Moskva: Muzy'ka, 1966, pp.38.
4. Muzy'kalnaia enciklopediya. T.2. / [gl. red. Keldysh Yu.]. Moskva: Sov. enciklopediya, 1974, – pp.231.
5. Mazepa V. Y. Khudozhestvennaya deyatelnost. Kyiv: Naukova dumka, 1980, pp.67.
6. Shholokova O. P. Osnovy profesijnoi xudozhno – estetychnoi pidgotovky majbutnogo vchytelya: monografiya. Kyiv:KDPU, 1996, 170p.

Аннотация

Приобретение студентами исполнительско-интерпретационного опыта в процессе индивидуального фортепианного обучения. Музыкально-педагогический аспект
Трифоненко Н.Б., Сергеева Л.О.

В публикации освещается музыкально-педагогический аспект проблемы приобретения будущим преподавателем музыки опыта исполнительской интерпретации в процессе обучения в классе специального фортепиано. А также раскрывается зависимая связь исполнительской интерпретационной деятельности с профессиональной компетентностью музыканта педагога, поскольку требует его личного участия – будь-то пение, игра на музыкальных инструментах или хоровое дирижирование.

Очевидно, термин «интерпретация» в контексте статьи употребляется в значении пояснения, раскрытия сути чего-либо, а также в значении творческого исполнения музыкального, литературного произведения или драматической роли. Интерпретация произведения искусства означает раскрытие морального, философского значения произведения искусства в исполнительском творчестве.

Суть исполнительской интерпретационной подготовки будущего преподавателя музыки в классе специального фортепиано истолковывается как развитие их физических (технических) качеств, где главное место занимает усиленная тренировка в органической связи с художественной интерпретацией. Авторами статьи сделан акцент на том, что формирование у студентов-музыкантов навыков исполнительской интерпретации и умение самостоятельно, креативно подойти к интерпретации произведениям искусств в процессе индивидуального обучения в классе специального фортепиано поможет им овладеть исполнительским интерпретационным опытом и совершенствоваться в будущей профессиональной деятельности музыканта-педагога.

Ключевые слова: интерпретация, музыкально-исполнительская интерпретация, художественная интерпретации, исполнительско-интерпретационный опыт.

Summary

Acquisition by the students of carrying-interpretation experience in the process of individual piano studies. Musically pedagogical aspect
Trifonenko N.B., Sergeeva L.O.

The publication highlights the musical-pedagogical aspect of the issue of obtaining a music teacher's interpretation of experience in the learning process in the classes of special piano.

Also disclosed dependent relationship with the performer's professional competence musician-teacher, because it requires his personal participation - lists you singing, playing a musical instrument or choral conducting.

In context of article the “interpretation” term is used in the meaning of clarification, disclosing of essence, and also in the meaning of creative performing of musical, literature work or dramatic role. Interpretation of oeuvre means opening of moral and philosophical value of oeuvre and creative performance.

The preparation essence of future teacher of music in special piano class is interpreted like development of their physical (technical) skills where the main place is occupied by amplified training in domain of organization of connections with creative interpretation.

The authors of article emphasized that forming of performance-interpreting skills and ability to interpret the oeuvre in self-creative way in process of individual education in class of special piano or obtain performance-interpreting experience and improve in future professional activity of music teacher.

Key-words: *interpretation, music-performing, artistic, interpretive performing experience.*

УДК 378. 147 : 78. 036 (045)

Туровська Н. А.,

кандидат мистецтвознавства, доцент
(м.Хмельницький)

Проблеми вивчення авангардної музики студентами музичних спеціальностей педагогічного вузу

У статі висвітлюються проблеми вивчення авангардної музики в курсі «Сучасне музичне мистецтво» студентами музичних спеціальностей педагогічного вузу. Автором розглядаються теоретичні положення естетики авангардизму як символу вільнодумства у зарубіжному музичному мистецтві ХХ ст., характеризуються сучасні композиторські техніки, окреслюється ряд проблем, пов'язаних з теоретичним та практичним ознайомленням із своєрідним світом авангардної музики в освітньому процесі. Зокрема, актуалізуються питання її недостатнього використання, обмеженого слухацького досвіду у студентів та відсутності відповідної навчально-методичної літератури з питань сучасного музичного мистецтва. Визначаються педагогічні умови сприйняття експериментаторських творів відомих композиторів-авангардистів, а також розглядаються сприятливі для комплексного вивчення сучасної академічної музики умови у процесі фахової підготовки спеціалістів. У якості висновку обґрунтовується принципова важливість вивчення широкого кола явищ музичного мистецтва ХХ ст. майбутніми вчителями музики як необхідна умова їх професіоналізації.

Ключові слова: *авангардизм, сучасна музика, композиторська техніка, курс «Сучасне музичне мистецтво», майбутні вчителі музики, теоретичні та практичні аспекти вивчення музичного авангарду, педагогічні умови сприйняття сучасних музичних явищ, освітній процес.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... *Розвиток української національної культури і модернізація системи освіти підвищують вимоги до підготовки кадрів мистецького фаху, поміж яких значуще місце відводиться майбутнім вчителям музики. Серед провідних тенденцій сучасної музичної педагогіки є прагнення підтримки міцних зв'язків теорії з творчою практикою сьогодення. Принципова важливість вивчення широкого кола явищ розмаїтої мистецької палітри ХХ – початку ХХІ ст. в умовах фахової підготовки студентів музичних спеціальностей педагогічного вузу визначається необхідною умовою їх професіоналізації.*

Музичне мистецтво ХХ ст. в цілому є надзвичайно складним для вивчення. Принцип новизни, епатажність та елітарність характеризують велику кількість мистецьких напрямків і технік, які охоплює широке поняття авангардизму. Вивчення різноманітної за своїми композиційними прийомами авангардної музики, що стала своєрідним відображенням протиріч сучасного постмодерного суспільства, формує незалежність мислення особистості, повагу усіх точок зору, оригінальність творчого самовиразу, значно розширює загальну та музичну ерудицію студентів, але, разом з тим, за своєю специфікою виявляє ряд проблем її теоретичного та практичного вивчення. Окреслення та можливі шляхи подолання цих проблем у межах вузівського курсу «Сучасне музичне мистецтво» набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми... *Проблеми вивчення сучасної академічної музики та її сприйняття виявляють тісні міждисциплінарні зв'язки різних галузей знань та висвітлені у працях музикознавчого характеру (Б. Асаф'єв, Д. Житомирський, Ю. Холопов, Ц. Когоутек,*